

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 74 din 10 aprilie 2025 cu privire la Curtea Constituțională și pct. 8 din Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională, aprobat prin Decizia Curții Constituționale nr. AG-1 din 27.05.2025

pentru controlul constituționalității unor prevederi din articolul 5 din Legea nr.626/1995 privind Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.78–80, art.571), cu modificările ulterioare și unor prevederi din art. 13 alin. (1) din Legea nr.440/2001 cu privire la zonele economice libere (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.108–109, art.834), cu modificările ulterioare

I – AUTORUL SESIZĂRII

Starîș Constantin,

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Parlamentul Republicii Moldova

Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfînt 105,

II – OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are drept obiect examinarea constituționalității prevederii „până la data de 28 decembrie 2025” din articolul 5 din Legea nr.626/1995 privind Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.78–80, art.571), cu modificările ulterioare și prevederii „dar fără să depășească termenul de funcționare a zonei libere concrete” din art. 13 alin. (1) din Legea nr.440/2001 cu privire la zonele economice libere (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.108–109, art.834), cu modificările ulterioare.

Astfel, în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în speță prevederile din Legea nr.626/1995 privind Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” și prevederile din Legea nr.440/2001 cu privire la zonele economice libere, ține de competența *ratione materiae* a Curții Constituționale.

La fel, obiect al sesizării constituie și omisiunea legislatorului de a aduce în concordanță prevederile legale privind termenul de funcționare a Zonei Antreprenoriatului Liber „Tvardița” cu prevederile privind termenele de funcționare a celorlalte zone economice libere din Republica Moldova.

Considerăm că, Curtea Constituțională are competența de a constata, în această parte, că neconstituționalitatea este generată de însăși carența de reglementare. În absența unui alt mecanism efectiv de sancționare a omisiunii legislative, doar intervenția Curții se poate impune ca fiind unica și cea mai eficientă modalitate de

îndepărtare a viciului de constituționalitate generat de omisiunile de reglementare, fapt care derivă și din misiunea Curții de garant al supremației Constituției.

Menționăm că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

III – CU PRIVIRE LA CIRCUMSTANȚELE DE FAPT

La data de 17 iulie 2024 Guvernul a aprobat și a prezentat Parlamentului spre examinare proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (legea privind măsurile de sprijin acordate rezidenților zonelor economice libere). Proiectul de lege prevedea modificarea alineatului (2) din art. 13 al Legii nr.440/2001 cu privire la zonele economice libere și anume prin stipularea că, garanțiile cu privire la regimul fiscal și vamal nu vor mai fi pentru perioadă nedeterminată, dar pînă la data de 1 ianuarie 2034, fără să depășească termenul de funcționare a zonei economice libere și doar pentru persoanele fizice și juridice înregistrate în calitate de rezident pînă la data de 31 decembrie 2023.

Guvernul a elaborat proiectul de lege în contextul angajamentelor asumate prin articolul 341(3) din Acordul de Asociere Uniunea Europeana-Republica Moldova, care prevede *inter alia* că: „Toate schemele de ajutoare de stat [...] se aliniază în termen de opt ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord. [...], perioada de aliniere se prelungește cu o perioadă maximă de pînă la zece ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord cu privire la schemele de ajutoare de stat instituite în temeiul Legii Republicii Moldova cu privire la zonele economice libere nr. 440-XV din 27 iulie 2001”.

Proiectul de lege prevedea exclusiv modificări corespunzătoare la legile cu privire la zonele economice libere existente în Republica Moldova, în conformitate cu modificările operate la Legea nr. 440/2001 și la Codul fiscal, implicit:

- La articolul 5 din Legea nr. 26/2010 privind Zona Economică Liberă „Bălți”
- La articolul 5 din Legea nr. 625/1995 cu privire la Zona Antreprenoriatului Liber „Expo- Business-Chișinău”
- La articolul 5 din Legea nr. 626/1995 privind Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița”
- La articolul 5 din Legea nr. 1295/2002 privind Zona Economică Liberă „Ungheni- Business”
- La articolul 5 din Legea nr. 1527/1998 privind Zona Antreprenoriatului Liber „Valkaneș”

- La articolul 5 din Legea nr. 1529/1998 privind Zona Antreprenoriatului Liber-Parcul de Producție „Taraclia”.

La data de 17 iulie 2024 proiectul de lege a fost înregistrat în Parlament. Proiectul a fost dezbătut și aprobat în prima lectură la 18 iulie 2024. După dezbateră și aprobarea proiectului în prima lectură, la data de 24 iulie 2024, deputatul în Parlamentul Republicii Moldova dl Ion Poia a introdus Amendamentul IP nr.01/03-132 din 24 iulie 2024 la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (legea privind măsurile de sprijin acordate rezidenților zonelor economice libere) nr.252 din 17 iulie 2024. Amendamentul prevedea mai multe modificări și completări la proiect, inclusiv la Legea nr. 625/1995 cu privire la Zona Antreprenoriatului Liber „Expo- Business-Chișinău”. Potrivit acestui amendament se prevedea extinderea termenului de încetare a activității Zonei Antreprenoriatului Liber „Expo- Business-Chișinău” de la data de 28 decembrie 2025 până la 28 decembrie 2035.

Amendamentul menționat a fost elaborat în baza demersurilor parvenite din partea a două societăți comerciale, rezidenți ai Zonei Antreprenoriatului Liber „Expo-Business-Chișinău” și anume: SRL „Metalica-Zuev” și SRL „BIO BASE EAST EUROPE” precum și în baza propunerilor parvenite de la Consiliul Concurenței care a identificat două prevederi care vin în antiteză și anume: art. 1 alin. (1) „Pe teritoriul subordonat Primăriei municipiului Chișinău se înființează Zona Antreprenoriatului Liber “Expo-Business-Chișinău”, denumită în continuare zonă liberă, pe un termen de până la 28 decembrie 2035” și art. 4 alin. (1) „Zona liberă își va înceta activitatea la 28 decembrie 2025”.

Autorul amendamentului a susținut și faptul că prin Legea nr. 81/2017 privind modificarea și completarea unor acte legislative au fost efectuate modificări la Legea nr. 625/1995 cu privire la Zona Antreprenoriatului Liber „Expo- Business-Chișinău” prin care a fost prelungit termenul de funcționare a zonei până la 28 decembrie 2035. Condițiile care au dus la prelungirea termenului au fost realizarea de perspectivă a proiectelor investiționale realizate de rezidenții „Industrial Parc Centre” SRL, „Nanocut” SRL și „Wood International Trading” SRL.

Cu alte cuvinte, Parlamentul a reținut (în anul 2017), pentru extinderea termenului de funcționare a Zonei Antreprenoriatului Liber „Expo-Business-Chișinău” interesele unor societăți comerciale - „Industrial Parc Centre” SRL, „Nanocut” SRL și „Wood International Trading” SRL, iar pentru modificarea datei de încetare a activității zonei respective, interesele altor agenți economici - SRL „Metalica-Zuev” și SRL „BIO BASE EAST EUROPE”, care la fel sînt interesate în prelungirea termenului de activitate a zonei respective.

Amendamentul IP nr.01/03-132 din 24 iulie 2024 la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (legea privind măsurile de sprijin acordate rezidenților zonelor economice libere) nr.252 din 17 iulie 2024 a fost susținut, în principiu, de către Guvern, care în ședința din 30 iulie 2024 a aprobat Avizul asupra modificărilor și completărilor propuse la proiect prin Amendamentul menționat.

Autorul prezentei sesizări a consultat dosarul Legii nr. 81/2017 privind modificarea și completarea unor acte legislative prin care a fost modificat art. 1 alin. (1) cu următoarea redacție: „Pe teritoriul subordonat Primăriei municipiului Chișinău se înființează Zona Antreprenoriatului Liber „Expo-Business-Chișinău”, denumită în continuare zonă liberă, pe un termen de până la 28 decembrie 2035” și a remarcat următoarele:

1. Proiectul a fost înaintat în Biroul Permanent al Parlamentului la 12 mai 2016 cu titlu de inițiativă legislativă a deputaților în Parlament dl E. Nichiforciuc și V. Andronachi. Extinderea termenului de acțiune a zonei era legată de interesele private ale unor societăți comerciale - „Industrial Parc Centre” SRL, „Nanocut” SRL și „Wood International Trading” SRL, care fiind atunci recent înregistrate ca și rezidenți în zonă își propuneau să construiască în zona respective obiecte imobiliare cu o suprafață de cca 7 mii m.p. pe care să le propună rezidenților pentru a fi luate în locațiune.
2. Rezidenții zonei respective, inclusiv rezidenții menționați mai sus, atunci au devenit reticenți în a dezvolta proiecte investiționale pe motiv că termenul de activitate a zonei expira 28 decembrie 2025.

Proiectul de lege vizat în prezenta sesizare a fost aprobat în lectură finală la 31.07.2024, fiind promulgat la 13 august 2024 și publicat la 15 august 2024 devenind Legea pentru modificarea unor acte normative (privind măsurile de sprijin acordate rezidenților zonelor economice libere) nr. 212 din 31.07.2024 (Monitorul Oficial nr.355-357/543 din 15.08.2024).

În rezultatul adoptării Legii nr. 212 din 31.07.2024 rezidenții din Zona Economică Liberă „Bălți”, din Zona Antreprenoriatului Liber „Expo-Business-Chișinău”; din Zona Economică Liberă „Ungheni- Business”; din Zona Antreprenoriatului Liber „Valkaneș”; din Zona Antreprenoriatului Liber-Parcul de Producție „Taraclia” au obținut dreptul de a deține calitatea de rezident, de a beneficia de facilități fiscale și vamale și de măsuri de sprijin de stat până în anul 2034.

Deși Legea nr. 212 din 31.07.2024 a vizat și Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița”, fiind operate modificări la Legea nr. 626/1995 privind Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița”, totuși facilitățile fiscale, vamale și măsurile de sprijin de stat au fost acordate rezidenților Zonei Antreprenoriatului Liber „Tvardița” doar până la data de 28 decembrie 2025.

Astfel, în contextul în care în Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” activează următorii rezidenți: OOO «Молдавский Стандарт», OOO «Золотой Аист», OOO «Luxfarmol», OOO «Natural Product», OOO «Vinsnabtrest», tratamentul acestora față de rezidenții menționați *supra* din Zona Antreprenoriatului Liber „Expo-Business-Chișinău” este diferențiat, inegal și încalcă principiul liberei concurențe.

IV – EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

Prevederile relevante din Constituția Republicii Moldova sînt redată *infra*.

Articolul 1 Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Articolul 16 Egalitatea

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 58 Contribuții financiare

(2) Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale.

Articolul 126 Economia

(1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.

(2) Statul trebuie să asigure:

- b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;
- g) sporirea numărului de locuri de muncă, crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții.

Argumentele privind incidența articolelor menționate din Constituție.

a) Cu privire la încălcarea principiului egalității.

Autorul sesizării susține că prin prevederile legislative contestate se încalcă principiul constituțional al egalității cetățenilor în drepturi.

Autorul sesizării susține că principiul constituțional al egalității în drepturi (art. 16 din Constituție) urmează să fie apreciat în conjuncție cu art. 1 din Constituție potrivit căruia Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Principiul constituțional al egalității și nediscriminării este strâns legat de principiul supremației legii, care este un element inerent al statului de drept. Principiul constituțional al statului de drept instituie și obligația pozitivă a statului de a elabora, adopta și aplica legi echitabile și previzibile, care exclud arbitrarul. În speță, limitarea duratei de activitate doar a unei singure zone libere fără motive obiective și justificate printr-un scop legitim, este o măsură discriminatorie, care încalcă cerințele statului de drept. Statul de drept presupune că legile sunt adoptate în interesul binelui comun, se aplică tuturor în mod egal și nu conțin preferințe sau discriminări nejustificate. Odată ce statul acordă facilități pentru investiții prin intermediul mecanismului zonelor economice libere, în acordarea acestor facilități statul trebuie să acționeze în baza unor criterii certe, clare și fără diferențe de tratament. Încetarea selectivă a regimului preferențial pentru o singură zonă îi pune pe rezidenții acesteia într-o poziție defavorabilă în comparație cu ceilalți, ceea ce subminează încrederea în politica de stat și în principiul previzibilității juridice.

Anterior Curtea a statuat, cu principiu de valență constituțională, că cetățenii sunt egali în fața legii și autorităților publice fără privilegii și fără nici un fel de discriminări, indiferent de criteriu [art. 16 alin. (2) din Constituție], ceea ce corespunde întru totul cerinței: în situații egale - un tratament juridic egal, iar în situații diferite - un tratament juridic diferit și numai în cazul în care există o motivare obiectivă și rezonabilă [HCC 28/1997].

Chintesența principiului egalității tuturor cetățenilor în fața legii și a autorităților publice constă în faptul că toți cetățenii au aceleași drepturi, libertăți fundamentale și îndatoriri, exercitarea cărora fiind asigurată de către stat, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială. [HCC 16/2007, § 6]. Curtea anterior a făcut o analiză a modului în care urmează să se diferențieze principiul egalității de principiul uniformității. Astfel, Curtea a indicat că principiul egalității nu trebuie confundat cu principiul uniformității, ultimul implicând un tratament juridic egal pentru toate cazurile și toate situațiile. În jurisprudența sa, Curtea a relevat în mod constant că violarea principiului egalității și nediscriminării are loc atunci când se aplică un tratament diferențiat în cazuri egale, fără să existe o motivare obiectivă și rezonabilă, sau când există o disproporție între scopul urmărit și mijloacele folosite. [HCC 16/2007, § 6].

Evident că statul are o marjă de apreciere la aplicarea tratamentului diferit în situații analoge, însă domeniul de aplicare al marjei de apreciere variază în funcție de circumstanțe și de context. [HCC 12/2012, § 55].

Pentru a stabili încălcarea art. 16 din Constituție trebuie să se constate faptul că persoanele aflate în situații similare sau comparabile beneficiază de tratament preferențial și că această distincție este discriminatorie. [HCC 12/2012, § 52]. Principiul egalității instituie o obligație de a trata în mod diferit persoanele aflate în situații semnificativ diferite. Astfel, dreptul de a nu fi discriminat este încălcat atunci când autoritățile statale eșuează în a trata diferit, fără o justificare obiectivă și rezonabilă, persoanele ale căror situații sunt semnificativ diferite (a se vedea *Thlimmenos v. Grecia*, 6 aprilie 2000, § 44). [HCC 11/2016, § 43]

Diferența de tratamente în situații similare, precum și orice similitudine de tratament în situații diferite vor fi considerate discriminări în lipsa unei justificări obiective și rezonabile. O diferență de tratament admisibilă trebuie nu numai să urmărească un scop legitim, ci și să se caracterizeze printr-un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit [*Marckx v. Belgia* (nr. 6833/74), din 13 iunie 1979] [DCC 1/2013, § 191].

Diferența de tratament este admisibilă dacă se realizează conform unor criterii obiective care nu variază în funcție de persoană, ci care țin de ansamblul grupului. Caracterul rezonabil al diferențierilor are menirea de a evita arbitrarul, astfel încât diferența operată să nu poată răsturna principiul egalității. [HCC 5/2011, § 2].

O distincție este discriminatorie dacă nu se bazează pe o justificare obiectivă și rezonabilă, adică, dacă nu urmărește un scop legitim sau dacă nu există un raport

rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit. [HCC 30/2014, § 29].

Aplicînd raționamentele cu valență constituțională, deduse din jurisprudența anterioară a Curții la textele contestate în prezenta sesizare, este evident faptul că legiuitorul a intervenit cu reglementări care au favorizat, inclusiv din punct de vedere fiscal, vamal și al ajutorului de stat, cîteva persoane juridice cu scop lucrativ din Zona Antreprenoriatului Liber „Expo-Business-Chișinău” și activitatea economică a acestora, în timp ce au defavorizat și aplicat un tratament normativ diferit și inegal față de persoanele juridice care își desfășoară activitatea economică în Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița”.

Nu a existat o justificare obiectivă și rezonabilă, a acestei diferențe de tratament și o astfel de reglementare legislativă diferențiată nu urmărește un scop legitim.

Anterior, Curtea a subliniat că instituirea unei măsuri legislative trebuie să fie justificată de un scop legitim, în așa fel încât să păstreze un just echilibru între drepturile și interesele tuturor participanților care se află în situații identice, fără privilegii și fără discriminări, respectându-se astfel principiul constituțional al egalității și nediscriminării. [HCC 15/2016, § 51].

b) Cu privire la încălcarea cerinței din Constituție privind așezarea justă a sarcinilor fiscale (art. 58 alin. (2) din Constituție).

Conform Constituției, cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice, iar sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale. [HCC 21/2010, § 3].

Norma constituțională prevede stabilirea justă a sarcinilor fiscale, dar nu impozitarea egală. [HCC 8/2007, § 6].

Elaborarea și promovarea politicii fiscale reprezintă un mecanism prin intermediul căruia statul reglementează, potrivit art. 126 alin. (2) din Constituție, activitatea economică. [HCC 31/2001], totuși modul în care legislativul a tratat prin legile contestate, rezidenții Zonei Antreprenoriatului Liber „Tvardița” în raport cu rezidenții din alte zone (în special, rezidenții menționați din Zona Antreprenoriatului Liber „Expo- Business-Chișinău”) poate fi calificat drept o discriminare fiscală, care este contrară prevederilor art. 58 din Constituție.

Curtea a stabilit că numai legiuitorul este în drept să acorde scutiri sau reduceri de impozite, favorizând anumite categorii de contribuabili, să aplice impozitele în funcție de diferiți factori: perioada de timp, conjunctura, situația economico-

financiară a țării ș.a. [HCC 19/2007], însă favorizarea concretă a unor contribuabili dintr-o categorie distinctă de contribuabili excede marja de apreciere admisibilă a legislativului.

Anterior Curtea a evaluat conformitatea cu Constituția a legilor care acordă facilități fiscale și a constatat că doar în cazul în care legea se referă la toți contribuabilii și nu comportă caracter discriminatoriu, atunci constituționalitatea legii este respectată. [HCC 21/2010 (amnistia fiscală), § 3].

c) Cu privire la încălcarea principiul concurenței libere, element inerent al unei economii de piață (art. 126 alin. (1) din Constituție).

Concurența ca un element *sine qua non* al existenței economiei de piață, reprezintă o adevărată forță regulatoare a acesteia. Ea poate fi definită ca fiind confruntarea dintre agenții economici cu aceleași activități sau activități similare, exercitată în domeniile deschise pieței, pentru câștigarea și conservarea clientelei, în scopul rentabilizării proprii întreprinderi. Libertatea concurenței reprezintă o premisă a dezvoltării relațiilor comerciale și o garanție a progresului. [HCC 11/2013, § 31].

Un element constituțional inerent al unei economii de piață funcționale și deschise alături de libertatea de mișcare a bunurilor, persoanelor, serviciilor și capitalului îl constituie libera concurență. Prin urmare, orice act având scopul de a împiedica, restrânge ori distorsiona concurența va avea drept rezultat funcționarea necorespunzătoare a economiei, crearea de dezechilibre și discontinuități în raporturile economice. [HCC 6/2014, § 101].

Concurența eficientă reprezintă „motorul” care determină agenții economici, ce operează pe o piață, să lupte pentru realizarea unei repartiții optime a resurselor, atât la nivelul propriei afaceri, cât și, datorită efectului sinergetic, la nivelul întregii economii. [HCC 6/2014, § 104].

O premisă fundamentală în vederea realizării transpunerii în practică a principiului liberei concurențe este asigurarea, prin cadrul legal instituit de către stat, a egalității oportunităților între agenții economici. Aceasta presupune, în mare parte, nefavorizarea unor agenți economici prin acordarea unor avantaje financiare sau de alt tip în comparație cu concurenții lor din sfera de activitate respectivă. [HCC 6/2014 (scutirea unui agent economic de la plata taxelor fiscale), § 111].

Agenții economici nu pot fi privilegiați între ei nici după criteriul dacă statul este sau nu fondator, pentru că din punct de vedere al pieței, indiferent de calitatea fondatorului, aceștia sunt pe picior de egalitate, iar respectivul comportament ar

aduce atingere principiilor economiei de piață și liberei concurențe. [HCC 6/2014, § 112].

Scutirea unui agent economic de la plata taxelor și impozitelor, în raport cu alți agenți economici care sunt obligați să-și execute obligațiile fiscale, duce în mod inevitabil la favorizarea unei persoane juridice în detrimentul alteia, care vizează aceeași sferă de activitate. [HCC 6/2014, § 117].

Scutirea unui agent economic de la plata taxelor și impozitelor, precum și acordarea altor facilități fiscale subminează principiul constituțional al liberei concurențe, în particular, și principiile economiei de piață, în general. [HCC 6/2014, § 128].

Cu titlu de informare și pentru aprecierea justă a argumentelor din sesizare, în mod special cele ce țin de obligațiile pozitive ale statului pe terenul art. 126 din Constituție, ar trebui de luat în considerare și faptul că regiunea sudică a republicii Moldova (raionul Taraclia), unde este constituită Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița”, este o zonă considerată depresivă din punct de vedere economic. Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” soluționează cu succes problemele de dezvoltare a mediului rural, asigurând locuri de muncă nu numai pentru locuitorii satului Tvardița, ci și pentru localitățile învecinate (inclusiv Gagauzia). Statul a declarat anterior că va stimula valoarea adăugată în sectorul agricol, obiectiv pe care îl îndeplinește activitatea rezidenților în Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița”. Cu toate acestea, în loc să susțină această zonă agricolă unică, statul a decis reducerea prematură și diferențiată a termenului de activitate a zonei respective. O astfel de abordare diferențiată, nu este justificată *stricto sensu* de obligațiuni internaționale imperative – angajamentele Republicii Moldova față de Uniunea Europeană. Or, ultimele constau doar în interdicția de crea zone economice libere noi, dar nu și în închiderea neplanificată a celor existente înainte de aderarea la UE.

Limitarea diferențiată a duratei de funcționare a Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” până în 2025 pune rezidenții și investitorii din această zonă liberă în condiții diferite de rezidenții și investitorii din alte zone libere. De fapt, investitorii din Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” sunt privați de perspective pe termen lung, deoarece în anul 2025 zona liberă respectivă își va înceta activitatea. În același timp, societățile comerciale concurente din alte zone libere vor beneficia de un regim special și facilitat vamal și fiscal până în 2034. Acest lucru denaturează condițiile de liberă concurență între întreprinderile din diferite zone libere. Spre exemplu, o companie care operează într-o zonă economică liberă cu termen prelungit poate planifica activitatea pe o perioadă de zece ani și poate reinvesti profitul, știind că beneficiile vor fi prelungite. O întreprindere similară din Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” este deja nevoită să se pregătească pentru încetarea facilităților în

scurt timp sau chiar să își înceteze activitatea. O astfel de inegalitate a condițiilor de concurență contravine principiului constituțional al liberei concurențe.

În concluzie, autorul sesizării consideră că toți rezidenții zonelor economice libere, inclusiv cei din Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița”, în baza garanțiilor de stat care le-au fost acordate, menționate mai sus în Legea privind zonele economice libere (art. 13) și în Legea privind Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” (art. 5), pot continua până la data de 01.01.2034 să își desfășoare activitatea antreprenorială în temeiul unor condiții/fundamente speciale prevăzute de legislația RM cu privire la zonele economice libere.

Rezidenții trebuie să fie scutiți până la 01.01.2034 de plata taxei vamale prevăzute de Codul vamal al RM nr. 95 din 24.08.2021, precum și de plățile către Fondul Viei și Vinului, prevăzute de Legea RM nr. 57 din 10.03.2006 privind vița de vie și vinul, iar asupra lor nu pot fi aplicate regimuri vamale, fiscale sau alte regimuri noi, care nu erau în vigoare la data înregistrării lor în zonă sau care au fost în vigoare pentru o perioadă mai mică de 10 ani de la adoptarea acestora prin lege.

d) Cu referire la încălcarea procedurii Parlamentare.

Deși nu este direct incident asupra obiectului prezentei sesizări, autorul susține că adoptarea Legii nr. 212 din 31.07.2024 nu a respectat rigorile art. 74 din Constituție, fapt care ar putea fi luat în considerare de Curte la aprecierea obiectului din prezenta sesizare. Astfel, în HCC nr. 14 din 27.04.2021 Curtea a statuat cu titlu de principiu, în această parte, că: „34...Curtea reține că cerința dezbaterii proiectelor de lege rezultă din articolul 74 alin.(1) din Constituție, care prevede că Legile organice se adoptă [...] după cel puțin două lecturi.

35. Curtea a notat că textul constituțional „după cel puțin două lecturi” nu se limitează doar la respectarea unei condiții formale la adoptarea unei Legi, i.e. votarea legii de două ori, ci are în vedere că, în cadrul celor două lecturi, Parlamentul trebuie să examineze într-o dezbaterie plenară conținutul legii în discuție. Așadar, Curtea a reținut că textul constituțional „după cel puțin două lecturi” conține atât un element procedural, cât și un element substanțial. Elementul procedural presupune că Parlamentul trebuie să voteze în două lecturi proiectul de lege organică. Pe de altă parte, elementul substanțial presupune că, până la votare, Parlamentul trebuie să supună dezbaterilor conținutul proiectului de lege organică. Dezbaterile sunt de esență parlamentarismului și le oferă deputaților, în virtutea mandatului lor reprezentativ, posibilitatea de a combate politic opinii, argumente și idei. În acest context, deputaților trebuie să li se ofere posibilitatea practică de a-și formula poziția

cu privire la proiectul de lege. Neîndeplinirea vreunui element menționat face incident textul „după cel puțin două lecturi” din articolul 74 alin.(1) din Constituție”.

Se solicită suspendarea executării legilor contestate în prezenta sesizare.

Conform art. 26. din Legea nr. din 10 aprilie 2025 cu privire la Curtea Constituțională acțiunea actului contestat care afectează sau se referă la domeniile stabilite la alin.(2) poate fi suspendată până la soluționarea în fond a cauzei, cu emiterea unei decizii. Alineatul (2) din acest articol prevede că în vederea evitării prejudiciilor și a consecințelor negative iminente și ireparabile de o gravitate semnificativă, se poate dispune suspendarea acțiunii actelor normative care afectează sau se referă la drepturile și libertățile fundamentale ale omului; securitatea economică sau financiară a statului; alte domenii pentru care Curtea Constituțională consideră necesară suspendarea acțiunii actului contestat.

La caz, recent și anume la 09.07.2025 Guvernul a adoptat Hotărârea pentru aprobarea Regulamentului privind încetarea activității zonelor economice libere nr. 443 din 09.07.2025, în vigoare din 17 iulie 2025. Conform acestui act normativ, cu cel puțin trei luni înainte de expirarea termenului de funcționare a Zonei Antreprenoriatului Liber „Tvardița”, prin ordin al ministrului dezvoltării economice și digitalizării se va constitui Comisia interinstituțională (în continuare – Comisie), având rolul de coordonare a măsurilor administrative necesare pentru finalizarea procesului de încheiere a regimului/destinației vamal(e) de zonă liberă și de lichidare a administrației zonei economice libere. De asemenea, cu cel puțin trei luni înainte de expirarea termenului de funcționare a zonei economice libere, stabilit prin legea privind zona respectivă, toți rezidenții Zonei Antreprenoriatului Liber „Tvardița” vor fi notificați cu privire la încetarea activității zonei economice libere și, respectiv, încheierea regimului/destinației vamal(e) de zonă liberă și vor trece la regim vamal și fiscal obișnuit.

Conform Regulamentului privind încetarea activității zonelor economice libere procesul de lichidare a administrației zonei și de încetare a activității Zonei Antreprenoriatului Liber „Tvardița” urmează să fie inițiat în luna septembrie 2025. Odată inițiat acest proces, el nu mai poate fi sistat. Prin urmare, pentru a nu periclita activitatea rezidenților din Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” și încălcarea drepturilor lor, se solicită suspendarea prevederii „*până la data de 28 decembrie 2025*” din articolul 5 din Legea nr.626/1995 privind Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.78–80, art.571), cu modificările ulterioare.

V – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

Urmare celor expuse, dat fiind necorespunderea Legii nr.102/2021 cu prevederile Legii Supreme și în conformitate cu prevederile art. art.16, 58, 126, 127 din Constituția Republicii Moldova, art. 38 din Legea cu privire la Curtea Constituțională,

SOLICIT ÎNALTEI CURȚI:

1. Admiterea spre examinare a prezentei sesizări;
2. Examinarea prezentei sesizări în regim prioritar;
3. Exercițarea controlului constituționalității și declararea drept neconstituțională a:
 - prevederii „*până la data de 28 decembrie 2025*” din articolul 5 din Legea nr.626/1995 privind Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.78–80, art.571), cu modificările ulterioare;
 - prevederii „*dar fără să depășească termenul de funcționare a zonei libere concrete*” din art. 13 alin. (1) din Legea nr.440/2001 cu privire la zonele economice libere (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.108–109, art.834), cu modificările ulterioare.
4. Examinarea constituționalității omisiunii legislatorului de a aduce în concordanță termenul de funcționare a Zonei Antreprenoriatului Liber „Tvardița” prevăzut în articolul 5 din Legea nr.626/1995 privind Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.78–80, art.571), cu modificările ulterioare cu termenele garanțiilor de stat prevăzute de art. 13 alin. (1) din Legea nr.440/2001 cu privire la zonele economice libere (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.108–109, art.834), cu modificările ulterioare.
5. Să dispună suspendarea executării Legii contestate și anume a prevederii „*până la data de 28 decembrie 2025*” din articolul 5 din Legea nr.626/1995 privind Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.78–80, art.571), cu modificările ulterioare.

VI – LISTA DOCUMENTELOR

1. Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (legea privind măsurile de sprijin acordate rezidenților zonelor economice libere) prezentat de Guvern la 17 iulie 2024 cu nota informativă.
2. Amendamentul IP nr.01/03-132 din 24 iulie 2024 la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (legea privind măsurile de sprijin acordate rezidenților zonelor economice libere) nr.252 din 17 iulie 2024.
3. Avizul Guvernului din 30 iulie 2024 asupra modificărilor și completărilor propuse prin Amendamentul IP nr.01/03-132 din 24 iulie 2024.
4. Inițiativa legislativă a deputaților în Parlament dl S. Nichifociuc și V. Andronachi din 12 mai 2016 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative, inclusiv Legea nr. 625/1995 cu privire la Zona Antreprenoriatului Liber „Expo- Business-Chișinău”.
5. Notă informativă administratorului principal ZAL «Tvardița» A. Șavriev din 18.08.2025 privind consecințele socio-economice ale încetării activității ZAL «Tvardița».

VII - DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

Declarăm pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.